

Кыргыз тили жана адабияты боюнча райондук / шаардык олимпиаданын тапшырмалары
(кыргыз класстары үчүн). 2-күн.

ЖООПТОР

Эскертүү: “*Бир гана жооп жазгыла*” деп көрсөтүлгөн учурларда бирден көп жооп жазылган болсо, биринчи жооп гана каралат!

1. Төмөнкү сүйлөмдөрдөгү асты сызылган сөздөргө маанилеш сөздөрдү жазгыла. Уңгулаш сөздөрдү колдонбогула! (Жоопторду асты сызылган сөздөрдөн кийинки кашаалардын ичине жазгыла. Ар бир кашаанын ичине бир гана жооп жазгыла)

А) Көч үстүндө беш көкүл кыз менен боз уландын үзөңгү кагыштырып катар бастырышы эрен эмес (*өөн көрүнбөйт, адаттан тыш эмес* деген сыяктуу маанилерди туюндурган сөздөр).

Б) Дүйнөгө мас болуп чиренбеген (*бой көтөрбөгөн, көппөгөн, кекирейбеген* деген сыяктуу маанилерди туюндурган сөздөр) токтоо жигит.

В) Атка бергис кунан бар, кызга бергис жубан (*жаш аял, жаш келин* деген сыяктуу маанилерди туюндурган сөздөр) бар.

Г) Колуна кат тиери менен Жамийланын бети албыра (*кызара* деген сыяктуу маанилерди туюндурган сөздөр) түшүп, шашылып окуй баштайт.

Д) Биз жаңыдан жол тоомуна (*кесилишине, кошулган жерине* деген сыяктуу маанилерди туюндурган сөздөр) келгенде, шыңгыр обон сөздү бөлдү, каратты.

2. Төмөнкү сүйлөмдөгү асты сызылган сөзгө карама-каршы маанидеги сөздү жазгыла. “Эмес” деген сыяктуу терс формаларды колдонбогула! (Жоопту асты сызылган сөздөн кийинки кашаанын ичине жазгыла. Кашаанын ичине бир гана жооп жазгыла)

Шыңга (*кыска, көрксүз* деген сыяктуу маанилерди туюндурган сөздөр) теректер желге акырын ыргалышат.

3. Төмөнкү фразеологизмдердин маанилерин бир сөз же бир сүйлөм менен чечмелеп бергиле.

А) Каш карайганда – *күүгүмдө, караңгы түшкөндө.*

Б) Көзүн тазалоо – *жок кылуу, өлтүрүү, жайлап салуу.*

В) Жаалы бетине чыгуу – *аябай каардануу, аябай ачуусу келүү, жинденүү.*

4. Төмөнкү сүйлөмдө кайсы сөз айкашы өтмө мааниде колдонулган?

Эскертүү: Ар бир туура эмес жооп үчүн тийиштүү балл кемитилет!

Эрте турган адамдар көп өтпөй эле бутуна турат деген сөз ага жагып турду.

Жооп: *бутуна турат*

5. Төмөнкү тексттин тийиштүү жерлерине пунктуациялык жана орфографиялык белгилерди койгула.

Эскертүү: Баш тамга жана кичине тамгаларды өзгөртпөгүлө!

Ар бир туура эмес коюлган белги үчүн тийиштүү балл кемитилет!

Жолборс экөөбүз жакшы эле ынак жүрүп, кыш ортосунан бири-бирибизге болгон алакабыз сууй баштады, жаз алды менен алакабыз такыр эле бузулуп кетти. Көрсө, иттин бала чагы кышкы күндөн да кыска экен: ал бат эле чоңоюп, кадыресе ит болуп алды. А мен, тескерисинче, дагы эле бала бойдон элем. Андыктан Жолборс мени баласынтып тоотпойт, баштагыдай ары-бери ээрчтейин десем, анча көңүлсүнбөйт. Жиним келгенден таяк менен капталга сайгылап, көчүккө тээп тийишип көрөм. Ошондо ал мени жаман көзү менен карайт, «тааныш болбосоң, көрсөтөт элем го» дегендей дүгдүйүп өз ордуна турат, тоотпогон түр менен басып кетет. Шыйпаңдап, атамдын бутуна үч бүгүлө жыгылат – атама кошомат кылганы. Таенем өлгөндөн бери аныкында жүргөн Түмөн кайра биздикине келди эле, аны менден улуусунткан ит ошого көбүрөөк жойпуланат. Кыскасы, Жолборстун мага болгон ымаласы такыр өзгөрдү.

6. Жогорку тексттеги тыбыш менен тамганын саны дал келбеген сөздөрдү тапкыла.

Эскертүү: Ар бир туура эмес жооп үчүн тийиштүү балл кемитилет!

Жооп: экөөбүз, сууй, чоңоюп, тоотпойт, ээрчтейин, таяк, тээп, тааныш, тоотпогон, таенем, улуусунткан, көбүрөөк

7. Жогорку тексттеги үндөштүктүн бузулушу орун алган сөздөрдү тапкыла.

Эскертүү: Ар бир туура эмес жооп үчүн тийиштүү балл кемитилет!

Жооп: экөөбүз, ортосунан, кадыресе, ордуна, турат, бутуна, кошомат, таенем, улуусунткан, жойпуланат

8. Жогорку тексттеги атоочтон этиш жасоочу мүчө катышкан сөздөрдү тапкыла.

Эскертүү: Ар бир туура эмес жооп үчүн тийиштүү балл кемитилет!

Жооп: баштады, чоңоюп, баласынтып, көңүлсүнбөйт, шыйпаңдап, улуусунткан, жойпуланат

9. Жогорку тексттеги илик жөндөмөсүнүн түшүп калышы аркылуу уюшулган таандык байланыштагы сөз айкаштарын тапкыла (өз алдынча жаңы сөз айкаштарын түзбөстөн, текстте колдонулган сөз айкаштарын гана көрсөткүлө).

Эскертүү: Ар бир туура эмес жооп үчүн тийиштүү балл кемитилет!

Жооп:

1) кыш ортосу

2) жаз алды

3) өз ордунан

10. Жогорку тексттеги грамматикалык жактан сүйлөм мүчөлөрү менен байланышпаган сөздөрдү тапкыла.

Эскертүү: Ар бир туура эмес жооп үчүн тийиштүү балл кемитилет!

Жооп: *тескерисинче, көрсө, кыскасы*

11. Жогорку тексттеги жардамчы атоочторду тапкыла.

Эскертүү: Ар бир туура эмес жооп үчүн тийиштүү балл кемитилет!

Жооп: *ортосунан, алды*

12. Жогорку тексттеги ыкташуу байланышы аркылуу түзүлгөн жана түгөйлөрү атооч сөз түркүмдөрүнөн турган сөз айкаштарын тапкыла (өз алдынча жаңы сөз айкаштарын түзбөстөн, текстте колдонулган сөз айкаштарын гана көрсөткүлө).

Эскертүү: Ар бир туура эмес жооп үчүн тийиштүү балл кемитилет!

Жооп: *бала чагы, кышкы күн, кадыресе ит, жаман көз, тоотпогон түр*

13. Төмөнкү сөздөрдүн кайсылары ТУУРА, кайсылары ТУУРА ЭМЕС жазылганын аныктап, ОҢДОБОСТОН тийиштүү мамычага жайгаштыргыла:

жылан, көрүк, келер, объективдүү, ооз эки, тууралу, арабча, таята, сөссүз, тарыхий, Киевке, оюнчук, көбүрөөк, жыңалач, күлкүнүчтүү, баш аламан, ден соолук, бираз, бетме бет, буюрса

Туура жазылган сөздөр	Туура эмес жазылган сөздөр
жылан	көрүк
келер	объективдүү
арабча	ооз эки
таята	тууралу
оюнчук	сөссүз
көбүрөөк	тарыхий
ден соолук	Киевке
буюрса	жыңалач
	күлкүнүчтүү
	баш аламан
	бираз
	бетме бет